

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย*

POLITICS AND GOVERNANCE IN DEMOCRACY

สมภพ ระวังทุกข์

Sompop Rangubtook

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: kprungkit@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 มิถุนายน 2566; วันแก้ไขบทความ 26 มิถุนายน 2566; วันตอบรับบทความ : 26 มิถุนายน 2566

Received 11 May 2023; Revised 26 June 2023; Accepted 26 June 2023

บทคัดย่อ

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งซึ่งพลเมืองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและเลือกผู้ปกครองซึ่งทำหน้าที่ออกกฎหมาย โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนด้วยตนเองหรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ การตัดสินใจผู้ใดเป็นพลเมืองบ้างและการแบ่งปันอำนาจในหมู่พลเมืองเป็นอย่างไรนั้นมีการเปลี่ยนแปลงตามเวลาและแต่ละประเทศเปลี่ยนแปลงในอัตราไม่เท่ากัน นอกจากการเลือกตั้งแล้ว ความคิดที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตย ได้แก่ เสรีภาพในการชุมนุมและการพูด การไม่แบ่งแยกและความเสมอภาค สิทธิพลเมือง ความยินยอม สิทธิในการมีชีวิตและสิทธิฝ่ายข้างน้อย นอกจากนี้ ประชาธิปไตยยังทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงผลประโยชน์ของตนและแบ่งอำนาจจากกลุ่มคนมาเป็นชุดกฎเกณฑ์แทน

คำสำคัญ: การเมือง, การปกครอง, ประชาธิปไตย

Citation:

* สมภพ ระวังทุกข์. (2566). การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 1(3), 35-46.

Sompop Rangubtook. (2023). Politics and Governance in Democracy. Modern Academic Development and Promotion Journal. 1(3), 35-46.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/madpiadp.2023.21>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/about/editorialTeam>

Abstract

Democracy is a type of government in which citizens own sovereignty and elect rulers who make laws. Citizens may exercise their powers themselves or through representatives elected to exercise power on their behalf. Deciding who is a citizen and how power is shared among citizens changes over time and each country changes at different rates. In addition to the election The fundamental idea of democracy is freedom of assembly and speech. Inclusion and equality, civil rights, consent, right to life, and minority rights. Democracy also makes all parties aware of their interests and delegates power from the people to a set of rules instead.

Keywords: Politics, Government, Democracy

บทนำ

คำว่าประชาธิปไตย เป็นทั้งอุดมคติและระบบการเมืองอย่างหนึ่ง ประชาธิปไตยจึงเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์สำหรับประชาชนของประเทศต่างๆนำไปใช้ในการปกครองประเทศของตน ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองในอุดมคติที่สังคมส่วนมากพยายามยึดถือเป็นหลักในการบริหารประเทศ และเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลของตน ประชาธิปไตยจึงเป็นรูปแบบการปกครองอย่างหนึ่งที่ยึดหลักว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน เป็นการปกครองโดยประชาชน และเพื่อประชาชน การปกครองแบบนี้ ถือว่าอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมในการปกครองประเทศ จะต้องมาจากประชาชน หรือได้รับความยินยอมจากประชาชน ทั้งนี้จะต้องมีวิธีการต่างๆ ที่จะให้บรรลุหลักการดังกล่าวด้วยการกำหนดให้ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั้นโดยตรงหรือโดยวิธีอ้อม เช่น เลือกคนอื่นเป็นผู้แทนในการใช้อำนาจนั้น ยิ่งกว่านี้ประชาธิปไตยยังมีความมุ่งหมายในการปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมอีกด้วย ไม่ใช่เพื่อผู้มีอำนาจกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีหลักการ วิธีการ และความมุ่งหมายที่ผูกพันอยู่กับประชาชนอยู่เสมอ

ประการแรก การปกครองระบอบประชาธิปไตย ถือหลักว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย หรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ กล่าวคือประชาชนเป็นเจ้าของ

อำนาจในการออกกฎหมาย โดยผ่านสภานิติบัญญัติ ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร โดยผ่านฝ่ายบริหาร และประชาชนใช้อำนาจตุลาการ โดยผ่านศาล ตามโครงสร้างแห่งความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่างๆ ทั้งนี้การใช้อำนาจนั้นอาจกระทำโดยตรง เช่น การชุมนุมของชาวเอเธนส์โบราณ เพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือโดยวิธีอ้อม เช่น การใช้ระบบผู้แทนหรือการมอบอำนาจก็แล้วแต่จะกำหนดกันอย่างไรของสังคมหนึ่งๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในการปกครองแบบนี้อำนาจในการออกกฎหมาย อำนาจในการปฏิบัติตามกฎหมายและอำนาจในการตีความกฎหมาย จะต้องได้มาจากความยินยอมของประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใช้อำนาจจะต้องรับผิดชอบต่อประชาชนและเป็นผู้ให้บริการประชาชน

ประการที่สอง การปกครองระบอบประชาธิปไตยต้องมีวิธีการ คือต้องมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้นำฝ่ายต่างๆ รวมทั้งมีวิธีการควบคุมการใช้อำนาจของผู้นำเหล่านั้น จึงเป็นเรื่องของการกำหนดระเบียบปฏิบัติต่างๆเกี่ยวกับการได้มาซึ่งอำนาจตัดสินใจตกลงใจตามระบอบประชาธิปไตย เช่น การมีรัฐธรรมนูญ การมีการเลือกตั้งโดยเสรี การมีพรรคฝ่ายค้าน การปกครองโดยเสียงข้างมาก และการคุ้มครองสิทธิของเสียงข้างน้อย เป็นกลไกทางการเมืองที่เป็นเรื่องของการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมือง เพื่อให้ประชาธิปไตยมีลักษณะเป็นการปกครองโดยประชาชนมากที่สุด

ประการที่สาม ประชาธิปไตยเป็นระบบที่มีความมุ่งหมายในการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม มากกว่าการมีแต่หลักการและวิธีการ เพราะถ้าขาดลักษณะของการปกครองที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมของผู้ปกครองแล้ว ประชาธิปไตย หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็จะหมดคุณค่าสำหรับยึดถือ เพราะเรามองที่พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้นำที่ต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน

ดังนั้น ประเทศใดจะได้ชื่อว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้จริงๆ ก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ประการ คือมีทั้งหลักการ วิธีการ และความมุ่งหมาย ที่เป็นประชาธิปไตย จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ การปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงมีลักษณะเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

ทั้งนี้ ประชาธิปไตยมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน โดยประชาธิปไตยแบ่งออกได้เป็นสองประเภทหลัก ประเภทแรกเริ่มปรากฏขึ้นในนครรัฐกรีกโบราณบางแห่งช่วงศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนครรัฐเอเธนส์ เรียก ประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งพลเมืองทุกคนมีสิทธิพิจารณาถ้อยแถลงและวินิจฉัยกฎหมาย ประเภทที่สองเป็นประชาธิปไตยแบบมี

ผู้แทน โดยสาธารณะออกเสียงในการเลือกตั้งและเลือกผู้แทนตนไปทำหน้าที่ในรัฐสภา เช่น ระบบรัฐสภาและระบบประธานาธิบดี (James Penny, 1884: 12-13) สำหรับประชาธิปไตยเสรีนิยมซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่พบกันแพร่หลายนั้น การใช้อำนาจของฝ่ายข้างมากจะอยู่ภายใต้กรอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน แต่รัฐธรรมนูญมีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายข้างมาก กับทั้งคุ้มครองสิทธิของฝ่ายข้างน้อย ซึ่งพลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิบางประการ เช่น เสรีภาพในการชุมนุมและการพูด (Watkins, Frederick, 1970) การวินิจฉัยสั่งการส่วนใหญ่ใช้การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่บางอย่างใช้คะแนนเสียงข้างมากพิเศษหรืออาจถึงขั้นเสียงเอกฉันท์ เพื่อให้ประเด็นที่ละเอียดอ่อนมีความชอบธรรมมากขึ้น ถึงแม้ปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่ในโลกใช้ประชาธิปไตยทางอ้อม แต่กระบวนการบางอย่างยังเป็นประชาธิปไตยทางตรง เช่น การลงประชามติ การเลือกคณะลูกขุนในศาล การเข้าชื่อเสนอกฎหมายหรือถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ ทินพันธุ์ นาคะตะ (2564: 225) ยังได้อธิบายทฤษฎีของ Dahl ว่าเน้นเรื่องกระบวนการในการควบคุมผู้นำ โดยกล่าวว่าระบอบประชาธิปไตยคือ การปกครองที่อำนาจอยู่ในกำมือของบุคคลหลายๆ กลุ่ม การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายของการปกครองในเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาค จะต้องมีการไขว่คว้าหาความเป็นเอกฉันท์ในกระบวนการปกครองและในสังคม คือ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยเสรี คะแนนเสียงต่างๆ มีน้ำหนักเท่ากัน ฝ่ายชนะคือผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด การมีโอกาสใส่สิ่งที่ถือว่าดีกว่าเข้าไปในทางเลือกต่างๆ ที่เสนอมา และการมีข้อมูลเช่นเดียวกันเกี่ยวกับทางเลือกเหล่านั้น ตัวแบบดังกล่าวนี้สามารถนำไปวัดหรือประเมินระดับแห่งการเป็นประชาธิปไตยในสังคมได้

ในส่วนของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากการมีผู้ปกครองคนเดียวคือพระมหากษัตริย์ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยคณะราษฎรได้ยึดอำนาจจากรัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 การเมืองการปกครองไทยจึงได้นำเอาการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 โดยการหยิบยืมรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศอังกฤษมาใช้ในการปกครองบ้านเมืองตลอดมา ซึ่งมีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเรียกว่ารัฐธรรมนูญและถือเป็นกฎหมายสูงสุด ปัจจุบันเป็นฉบับที่ 20 คือรัฐธรรมนูญ 2560 บัญญัติให้มีสถาบันทางการเมืองประกอบด้วย ฝ่ายนิติบัญญัติได้แก่องค์กรรัฐสภาเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา มีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมายและตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารคือรัฐบาล ฝ่ายบริหารได้แก่รัฐบาลซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้า รวมทั้งองค์การของรัฐบาล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินตาม

กฎหมาย และฝ่ายตุลาการได้แก่องค์กรศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบควบคุมบังคับให้ทุกภาคส่วนของสังคมไทยปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย และยังมีองค์กรอิสระได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ คือองค์กรอัยการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสถาบันทางการเมืองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย ที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ความหมายของการเมืองการปกครอง

การเมือง (Politics) หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการแข่งขันเพื่อแสวงหาอำนาจ หรือเรื่องเกี่ยวกับการแสวงหาอำนาจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมหรือส่วนใหญ่ของสังคม ซึ่งมีรากศัพท์จากภาษากรีกว่า polis อันหมายถึงกิจกรรมที่กระทำในเมืองใหญ่ ซึ่งในที่นี้มีลักษณะตามแบบนครรัฐ (Citystate) ของกรีกยุคโบราณเท่านั้นคำว่า polis ยังหมายถึง “สำหรับ” หรือ “เกี่ยวกับ” พลเมือง (Citizen) (Heywood, 2007 : 5)

ความหมายโดยทั่วไปของการเมือง มี 4 ประการดังต่อไปนี้

1. ศิลปะในการปกครอง (Art of Government) ตามนิยามของเดวิด ฮีส์ตัน การเมืองหมายถึงการที่รัฐใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรหรือแจกแจงคุณค่าต่าง ๆ ให้กับสังคมอย่างชอบธรรม (The authoritative allocation of values to society) (Joseph, 2013: 8) นิยามนี้หมายความว่ารัฐต้องเป็นตัวกลางในการปฏิบัติต่อพลเมืองที่ตนปกครองอย่างมีศิลปะ คือสามารถตอบสนองประโยชน์หรือทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดต่อกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างยุติธรรมทั่วถึง เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอย่างสงบสุข อันสอดคล้องกับแนวคิดพหุนิยม (Pluralism) ดังนั้นการเมืองและการปกครองจึงมีความหมายอย่างเดียวกันหากเราให้คำนิยามของการปกครองคือการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของรัฐต่อประชาชน ดังนั้นในความหมายนี้การเมืองจึงมีความหมายเดียวกับการปกครอง

2. กิจกรรมที่ทำในสาธารณะ (Public affairs) นิยามของการเมืองแบบนี้ถือได้ว่า นิยามแบบเก่าที่มีการแบ่งแยกขอบเขตของสังคมออกเป็นสาธารณะ (Public) และส่วนบุคคล

(private) ตามนิยามเช่นนี้ การเมืองจะถูกวางกรอบไว้ที่องค์กรทางการเมืองดังที่เข้าใจในปัจจุบันเช่น รัฐบาล รัฐสภา ศาล ระบบราชการ ฯลฯ เป็นหลักส่วนองค์กรและกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนเช่นสหภาพ วงการธุรกิจ สถาบันครอบครัวกิจกรรมทางศาสนา ฯลฯ จะไม่ถูกจัดว่าเป็นเรื่องการเมืองถึงแม้แนวคิดเช่นนี้ยังคงมีอิทธิพลต่อความคิดของคนทั่วไปอยู่จนถึงปัจจุบันแต่ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างดังเช่นตั้งแต่ทศวรรษที่ 70 นักสตรีนิยม (feminist) ได้เห็นว่าเรื่องส่วนตัวอย่างเช่นเพศเป็นเรื่องทางการเมือง (Personal is political) นั่นคือความเป็นผู้หญิงถูกสร้างผ่านโครงสร้างทางอำนาจโดยผู้ชาย ขบวนการประชาสังคมอย่างเช่นกลุ่มเพื่อสิทธิสตรีและขยายความไปถึงกลุ่มอื่นเช่นพวกกรักร่วมเพศจึงได้ช่วยกระตุ้นให้เกิดขบวนการประชาสังคมที่ต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิให้เท่าเทียมกับกลุ่มอื่นๆ ในสังคม

3. การประนีประนอมและการหาฉันทมติร่วมกัน (Compromise and Consensus) ตามแนวคิดของกลุ่มพหุนิยม (Pluralism) การเมืองหมายถึงการเจรจาและพูดคุยกันเพื่อหาทางประนีประนอมและเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม (Shively, 2008: 10-13)

ดังนั้น การเมืองในนิยามเช่นนี้ย่อมไม่ได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาหรือทำให้สังคมเจริญรุ่งเรืองในระยะเวลาอันสั้นเพราะการเจรจาของคนหลายกลุ่มเต็มไปด้วยความซับซ้อนและต้องใช้เวลาในการหาทางออกร่วมกันนิยามเช่นนี้จึงกระทำได้ในประเทศ ที่เป็นประชาธิปไตยที่มีความอดทนต่อความหลากหลายทางความคิด ดังในอเมริกาและยุโรปตะวันตก แต่ไม่เป็นที่นิยมหรือประสบความสำเร็จในประเทศที่คุ้นเคยกับการปกครองเผด็จการซึ่งมุ่งใช้อำนาจในการควบคุมเสรีภาพและสิทธิการแสดงออกของพลเมืองตน

4. อำนาจ (power) การเมืองยังหมายถึงอำนาจอันหมายถึงสิ่งที่ทำให้บุคคลหนึ่งสามารถบังคับให้อีกบุคคลหนึ่งกระทำตามหรือไม่กระทำตามที่ตัวเองต้องการได้อันมีผลต่อพลเมืองในด้านดังต่อไปนี้

4.1 การตัดสินใจ (Decision making) การเมืองในมิติอำนาจของรัฐที่มีต่อการตัดสินใจของประชาชนมีดังต่อไปนี้

4.1.1 กำลังบังคับ (Coercive force) หมายถึงการที่ผู้มีอำนาจคือรัฐสามารถบังคับให้ผู้อยู่ใต้อำนาจคือประชาชนปฏิบัติตามนโยบายที่ตนวางไว้โดยใช้ผ่านตำรวจและทหาร

4.1.2 ข้อตกลงร่วมกัน (Consensus) เช่นประชาชนยอมรับว่าต้องมอบสิทธิและเสรีภาพในระดับหนึ่งให้กับรัฐบาลประชาชนต้องตัดสินใจกระทำตามการใดตามนโยบายหรือกฎหมายที่รัฐได้วางไว้ให้แม้ยังไม่ถูกการใช้อำนาจบังคับ

4.1.3 หน้าที่ ความซื่อสัตย์ พันธะ (Duty loyalty and commitment) การเมืองในมิตินี้ยังหมายถึงการที่รัฐมีอำนาจบังคับให้พลเมืองต้องปฏิบัติตามรัฐผ่านคุณค่าดังกล่าวเช่นพลเมืองมีหน้าที่ต้องจงรักภักดีต่อรัฐและมีพันธะ คือทำประโยชน์ให้กับรัฐ หรือการเป็นคนชาติใดก็ต้องซื่อสัตย์ต่อชาตินั้นโดยการไม่บอกข้อมูลสำคัญของประเทศแก่คนต่างชาติ

4.2 กำหนดวาระทางการเมือง (Agenda setting) สำหรับการเมืองในแง่มุมนี้ รัฐมีอำนาจสามารถกำหนดว่าเรื่องใดควรเป็นหรือไม่เป็นวาระทางการเมืองที่จะแจ้งให้ประชาชนทราบเพื่อมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อถกเถียงกันสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้รัฐมีอำนาจคือการควบคุมสื่อมวลชนในการนำเสนอวาระทางการเมืองนั้น อำนาจของรัฐจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับรูปแบบการปกครอง เช่น รัฐประชาธิปไตยมีแนวโน้มที่จะนำเสนอทุกประเด็นให้สาธารณชนได้รับทราบแต่รัฐเผด็จการพยายามปิดบังประเด็นทางการเมืองเสียส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งความล้มเหลวของการบริหารงานหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง และรัฐเผด็จการยังพยายามเน้นไปที่ความสำเร็จของรัฐบาลในบางประเด็นหรือการเน้นลัทธิบูชาบุคคลเช่นยกย่องบุคคลสำคัญคนใดคนหนึ่งเสียจนเกินความเป็นจริงดังเช่นสหภาพโซเวียตเน้นการยกย่องสตาลินอย่างมากมายเพื่อให้ประชาชนจงรักภักดีต่อพรรคคอมมิวนิสต์

4.3 ควบคุมความคิด (Thought control) การเมืองในแง่มุมนี้คือการที่รัฐมีอำนาจคือสามารถควบคุมและการปลูกฝังอุดมการณ์ให้กับพลเมืองผ่านการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) ของรัฐการควบคุมความคิดเช่นนี้เป็นสิ่งที่รัฐไม่ว่าประชาธิปไตยหรือเผด็จการล้วนแต่ใช้ในการควบคุมพลเมืองของตนแต่รัฐที่เป็นประชาธิปไตยนั้นอนุญาตให้มีการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากโฆษณาชวนเชื่อได้ในขณะที่รัฐเผด็จการโดยเฉพาะเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จมักไม่เปิดโอกาสให้เท่าใดนักด้วยนิยามอันซับซ้อนของการเมืองเช่นนี้ย่อมทำให้วิชาการเมืองการปกครองเปรียบเทียบนั้นมีความซับซ้อนและประเด็นสำหรับการศึกษามากมาย นอกเหนือไปจากการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้ซึ่งมักมีลักษณะที่โดดเด่นเฉพาะตัวแม้ว่าจะได้รับอิทธิพลทางการเมืองจากยุคโลกาภิวัตน์อย่างมากก็ตาม

ส่วนการปกครอง (Government) หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารวางระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับสังคม เพื่อสร้างความเสมอภาค เป็นธรรมแก่สังคม เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข หรือเพื่อให้เกิดการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การเมืองและการปกครองจะมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน เพราะการปกครองจำเป็นต้องอาศัยอำนาจคือการเมืองจึงจะสามารถดำเนินการได้สำเร็จ ดังนั้น การศึกษาเรื่องการเมืองการปกครองจึงหมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับ

องค์กรที่ใช้อำนาจ และระเบียบกฎหมายเกณฑ์การใช้อำนาจทางการบริหาร อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) หมายถึง อำนาจเด็ดขาดและเต็มที่ที่จะบัญญัติ บังคับ และตัดสินกฎหมาย สำหรับภาครัฐและประชาชนภายในอาณาเขตของตนเอง คือ สามารถที่จะดำเนินกิจการภายใน หรือภายนอกประเทศได้โดยอิสระ ไม่ถูกบังคับ ควบคุม หรือแทรกแซงโดยประเทศอื่น (พร เศรษฐีวุฒิ ปัญญาอิสกุล, 2564)

กล่าวโดยสรุป การเมืองการปกครอง การเมืองการปกครองหรือรัฐศาสตร์หรือศาสตร์ แห่งรัฐ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Political Science เป็นคำศัพท์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็น แนวทางในการศึกษาการเมืองการปกครองโดยเฉพาะ นักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ทั้งหลายอาจจะ แยกวิชาการนี้ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ประการหนึ่งมีลักษณะเป็นศาสตร์ (Science) คือ เป็นความรู้ทางวิชาการด้านการเมืองการปกครอง ประการที่สองมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) วิชา รัฐศาสตร์จึงกลายเป็นวิชาที่ประยุกต์เอาลักษณะที่เป็นศาสตร์และศิลป์เข้าด้วยกัน แล้วนำเอา วิชาการนี้มาใช้ปกครองประเทศ และในขณะเดียวกันวิชาการการเมืองการปกครองนี้อาจจะถูก บุคคลบางกลุ่มมองภาพในทางที่ไม่ดี

ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (Democracy) คือ ระบอบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของ ปวงชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ โดยอาศัยหลักการของการแบ่งแยกอำนาจ และหลักการที่ว่า ด้วยความถูกต้องแห่งกฎหมาย ผู้ปกครองประเทศที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็น เพียงตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนซึ่งระบอบการปกครอง ตนเองของประชาชน โดยผ่านการเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎรไปบริหารและดูแลเรื่องกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่และโดยการตรวจสอบควบคุมดูแลของประชาชน โดยตรงหรือการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน เช่น การยื่นเสนอหรือแก้ไขกฎหมาย การยื่นถอดถอน นักการเมืองที่ประพฤติมิชอบ การแสดงความคิดเห็นในการทำประชามติ การออกเสียงในการ ทำประชามติระบอบนี้มีลักษณะเด่นอยู่คือการแข่งขันอย่างเสรีระหว่างกลุ่มหรือพรรคการเมือง ต่างๆ เพียงเพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนส่วนมาก

1. ความหมายของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ รากศัพท์มาจากคำว่า ประชา + อธิปไตย คือ ประชาชน + อำนาจสูงสุด คือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุด

ซึ่งประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ตลอดจนเป็นวิธีการในการดำเนินชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ภายใต้ความเชื่อว่า คนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

2. การปกครองระบอบประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

- (1) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง
- (2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรงหรือโดยอ้อม
- (3) เป็นการปกครองที่ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุด นโยบายและการดำเนินการของรัฐบาลจะต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่
- (4) ยึดถือเสียงข้างมากเป็นหลักในการปกครอง ในขณะเดียวกันก็เคารพเสียงข้างน้อย

- (5) ประชาชนมีความเสมอภาคกัน และมีสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด
- (6) ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมรัฐบาลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

3. หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ยึดมั่นหลักการขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- (1) การยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญา มีเหตุผล
- (2) ยอมรับว่าทุกคนมีอิสระและเสรีภาพ
- (3) การยอมรับว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน
- (4) อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน
- (5) อำนาจปกครองของรัฐบาลเกิดขึ้นจากความยินยอมของประชาชนผู้ถูกปกครอง โดยมีวิธีการแสดงความยินยอมต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ การใช้สิทธิเลือกตั้ง
- (6) ประชาชนมีสิทธิในการคัดค้านหรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด หากว่ารัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงลงคะแนนเสียงให้พรรคฝ่ายค้านเมื่อมีการเลือกตั้ง การเข้าชื่อถอดถอนนายกรัฐมนตรี

4. กติกาประชาธิปไตย มีดังนี้

- (1) การเลือกตั้งโดยเสรี เพื่อกำหนดบุคคลที่จะรับมอบอำนาจในการปกครอง
การบริหาร
- (2) การให้สิทธิคัดค้านอย่างมีเหตุผลและบริสุทธิ์ใจ
- (3) การให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- (4) มีวินัยและเคารพกฎหมาย
- (5) ตัดสินปัญหา โดยเสียงข้างมากและยอมรับความสำคัญของเสียงข้างน้อย
- (6) การมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครอง เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิ
เสรีภาพของประชาชน
- (7) การมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

5. รูปแบบประชาธิปไตย แบ่งออกได้เป็นสองรูปแบบ ดังนี้

5.1 ประชาธิปไตยโดยตรง (Direct democracy) ประชาธิปไตยโดยตรง
เกิดขึ้นในชุมชนเล็ก ๆ เช่น ในสมัยกรีกโบราณ ซึ่งสามารถเรียกประชุมประชาชนได้ทุกคนและ
ลงมติโดยการชูมือ

5.2 ประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้งตัวแทน (Representative democracy)
เนื่องจากประชาชนในชุมชนมีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่
แทนตนในรัฐสภา ซึ่งประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้งตัวแทนมีสองระบบ คือระบบรัฐสภา ซึ่งมี
ประเทศอังกฤษเป็นแม่แบบ และระบบประธานาธิบดี ซึ่งมีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแม่แบบ
ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งตัวแทน มีดังนี้

- (1) มีพรรคการเมืองเสนอนโยบายให้ประชาชนเลือก
- (2) มีการเลือกตั้ง
- (3) มีการใช้สิทธิออกเสียงโดยประชาชน
- (4) มีรัฐบาลที่มาจากเสียงส่วนใหญ่ของผู้แทนราษฎร

กล่าวโดยสรุป ระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็น
ของปวงชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อ
ประชาชน ตลอดจนเป็นวิธีการในการดำเนินชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ภายใต้
ความเชื่อที่ว่า คนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตภายใต้ขอบเขตของ
กฎหมาย

สรุป

การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะสมบูรณ์ได้นั้นต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาทั้งระบบ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประชากร ให้มีเสถียรภาพ รวมทั้งต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น ด้านการเมืองต้องเสริมสร้างระบบการเมือง รัฐบาลต้องมีนโยบายการบริหารและพัฒนาประเทศให้ครอบคลุมถึงความต้องการของประชาชนอย่างรอบด้าน โดยสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึก มีความรู้ เห็นคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ด้านเศรษฐกิจ ต้องพัฒนาเศรษฐกิจ โดยรัฐบาล ต้องบริหารให้มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น การกระจายรายได้เท่าเทียมกันและส่งเสริมให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และด้านสังคมต้องให้การศึกษาระดับพื้นฐานแก่ประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนนั้นนับได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นทางตรงและทางอ้อมในรูปแบบของการร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินการ ทุก ๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งต้องเพิ่มการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนด้วย ทั้งนี้รัฐบาลสามารถนำความคิดเห็นความต้องการของประชาชนไปประกอบ การพิจารณาเพื่อกำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเพื่อเป็นการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความก้าวหน้าและพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2564). *รัฐศาสตร์ ทฤษฎี แนวคิด ปัญหาสำคัญ และแนวทางวิเคราะห์การเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรเศรษฐีวัญญู ปัญญาอิสกุล. (2564). *ความหมายการเมืองการปกครอง*. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2565 จาก <https://sites.google.com/site/pisitsuriyachan/1-1-khwam-hmay-karmeuxng-kar-pkkrxng/1-1-khwam-hmay-karmeuxng-kar-pkkrxng>

Heywood. (2007). *Politics*. (3rd ed.). New York: Palgrave macmillan.

James Penny. (1884). *Public Policy – Making : Introduction*. 2nd. New York :
Houghton Mifflin Company.

Shively, W .P. (2008). *Power & choice: An introduction to political science*. (11th
ed.). Boston: McGraw–Hill.

Watkins, Frederick. (1970). *Democracy*. Encyclopædia Britannica : William
Benton.